DISSERTATIO
DE
PECUNIA
STATIS TEMPORIBUS SOLVENDA,
von
Tag-Zeiten/

Quam

PRÆSIDE

PETRO MÜLLERO,
U. J. D. Pandectar. Prof. Ordin. Scabinat. ac Facult. Jurid. Assessore,

in

Auditorio JCtorum

publicè ventilandam proponit

AUTOR

IMMANUEL HENRICUS Hase/
Tautenburgo - Osterlandus.

ad d Junii.

Typis BAUHOFERIANIS, anno 1681.

Equidem Creditori quæsita est solidi obligatio, ut ipsi totum solvatur debitum, h. e. sors cum accessionibus *pr. Inst. quib. mod. re contr. obl.* cùm minor solutio invitum creditorem non teneat magis, quàm nulla solutio *l. 3. §. 1. ff. commod.* & per partes solutionẽ admittere grave & incommodi plenum sit *l. 3. ff. famil. ercisc.* quod ut quis alterius facto gravetur ac damnum patiatur, æquitas non patitur *l. 74. & l. 155. ff. d. R. J.* quodque probatur ex *l. 9. C. d. solut.* quæ vult, tum demum depositionem pro solutione cedere, si totius summæ depositio facta fuerit, quapropter & solutio integrè facienda erit; & ex *l. 41. §. 1. ff. d. usur.* ex qua constat, non recipi posse particularem solutionem citra speciale pactum. Neque movet in contrarium Alciati argumentum deductũ ab acceptilatione, quæ nihil aliud sit, quàm ficta quædam solutio, & pro parte fieri possit *§. 1. Inst. quib. mod. toll. oblig.* ut multo magis vera solutio pro parte admitti debeat, cùm fictio naturam imitetur, non superet *§. minorem natu. Inst. d. adopt.* imò *in l. 2. §. 1. ff. d. V. O.* dicatur, quod obligatiò decem dari sit dividua, &, ut subjicit Corasius in ead. l. contractu, obligatione & solutione; ut proinde partem solvere possit debitor nolente etiam creditore, nec textus iste possit sine intolerabili calumnia intelligi. Præsertim cùm in fisco particularis recipiatur solutio *l. fin. d. oper. publ. lib. 10. l. pen. C. d. col. fund. patrim.* multo magis ergo in privato; Et compensatio admittatur pro parte *l. 7. C. d. solut.* compensatio autem sit solutio *l. 1. 2. & 3. d. compensat.* solutio igitur pro parte admittetur, ad quæ omnia refutando respondet Dominic. Arumæus *tract. d. mora cap. 7. n. 8.* Fieri tamen potest ut particularis solutio admittatur, quod accidit vel *ex conventione*, vel *ex lege*, vel *ex necessitate.* De qua solutione statis seu certis temporibus solvenda in præsenti agere animus est, præmissis saltem iis, quæ in genere de solutione dici possunt. *Annuat cœptis Deus!*

Caput I.

De

VOCIBUS INSCRIPTIONIS.

Th. I.

Quot modis accipitur vocabulum pecuniæ.

P*Ecunia* dicta à pecudibus, quòd à Servio Rege primùm pecudis notâ signatum legatur, Plin. *lib. 13. nat. histor*, triplicem habet significationem, unam *latissimam*, sub quâ veniunt quæcunque res, quæ sunt in patrimonio nostro, *l. 5. ibi: cùm pecuniæ l. pecuniæ 178. l. 222. ff. d. V. S.* alteram *latiorem*, quæ præter æs signatum etiam ea, quæ pondere, numero, & mensurâ constant, continet *l. 30. ff. d. legat. 1.* tertiam *restrictiorem* & *propriam*, quæ monetam auream & argenteam, & pecuniam tantùm numerationi aptam includit, & vocatur pecunia numerata, vulgò Geld vel Baarschafft / i.e. das Geld so baar / quasi in parato vorhanden / quæ alicui scilicet ferri, vel afferri potest Finckelthaus. *observ. 20. n. 11. & seqq.* D. Richter *vol. 2. cons. 379.* & in hac significatione pecunia intelligitur numerata, non quidem ut actû numerandi, appensionis & traditionis, sed potentiam & qualitatem demonstret. Hoc loco pecuniam in media accipimus significatione.

Statis.

Th. II. *Statis*, id est, statutis & certis. Ita vocabulum hoc accipi solet pro eo, quod vel ex beneplacito vel dispositione superioris fixum est. Apud Plautum status dies cum hoste est dies constitutor controversiæ cum peregrino judicio finiendæ. Sic statis vicibus aliquid fieri dicitur, quod certis fixisque temporibus iteratur. Hîc tamen includit diversitatem actuum, ut id quod extra certos casus statim deberetur, statis saltem præstetur vicibus.

Tempus.

Th. III. *Tempus* in jure varias habet appellationes: Dicitur enim sæpius spatium *l. 1. §. 8. ad L. falcid.* laxamentum *l. 3. §. 1. C. d. usur. rei judic.* intervallum *l. 3. §. 9. ff. d. vi & vi arm.* tractus temporis *l. 24. ff. d. oper. libert.* aliquando dicitur dies *l. 23. §. 3. ff. ex quib. caus. maj.* dilatio, ut puta cum stipulatio ex re dilationem capere dicitur, i. e. tacitè tempus aliquod illi inesse *l. 73. pr. ff. d. V. O.* & propriè ex doctrina physicorum denotat rei creatæ corporeæ durationem,

nem, nonnunquam transfertur hoc vocabulum ad res promercales; Nobis est spatium, vel ut magis juridicè loquamur, circumstantia *arg. l. 16. ff. d. pœn.* qua juris cujuslibet initium, duratio, finis determinatur.

Th. IV. *Solutio* latè accepta pertinet ad omnem liberationem quoquo modo factam *l. 54. ff. d. solut.* strictè vel in specie denotat præstationem ipsius rei debitæ *l. 49. ff. eod.* Solvenda autem est pecunia eo quo debetur modo, alio verò, quàm quo promissum est loco promissor, nisi justa causa urgente stipulatori, vel ei, cujus persona stipulatione comprehensa est, eam solvere non potest *l. 2. §. 7. ff. de eo, quod certo loco.* Debet etiam solvi adjecto tempore, post quod malè solvitur *l. 122. ff. d. V. O.* ut enim bis dat, qui citò dat, ita minus dat, qui tardius dat *l. 12. §. 1. ff. d. V. S.* cum & tempore minus solvatur; quod Calistratus innuit in *l. 85. ff. d. solut. solidum*, inquiens, *non solvi, non minus quantitate, quàm die.* Antequam verò ad specialem nostræ pecuniæ statis temporibus solvendæ, quæ communiter nomine Tag-Zeiten/ item Termin-Gelder exprimi solet, abeamus tractationem, dicendum priùs est de his qui solvere possint, & quibus rectè solvi possit. *Solutio quomodo accipiatur.*

Caput II.

De

HIS, QUI POSSUNT SOLVERE, ET QUIBUS SOLVI POTEST.

Th. I.

Rectè solvunt, qui liberam rerum suarum administrationem habent & distrahendi licentiam *l. 14. §. 1. vers. nisi interdicta ff. d. solut.* Neque interest, utrum ipse debitor solvat, an alius pro eo *pr. Inst. quib. mod. toll. oblig.* tam sine, *l. 23. ff. d. solut.* quàm ex mandato *d. pr. Inst. quib. mod. toll. obl.* etiam pro ignorante debitore, *l. 40. ff. d. solut.* imò & pro invito *l. 8. §. 5. ff. d. novat. & delegat.* Procurator quoque omnium bonorum *l. 59. ff. de procurat.* Negotiorum gestor *l. 35. §. 1. ff. d. neg. gest.* Pater filio emancipato rectè solvit, quæ filius in patria potestate existens patri mutuavit, quia hîc naturalis remansit obligatio *l. 38. §. 2. ff. d. condict. indeb.* Fidejussor solvens *Qui solvant.*

 reum

reum quoque liberat *l. 1. §. penult. ff. d. exercit. action.* Qui aliorum res administrant, rectè solvunt, ut sunt Tutores, qui & sibi ipsis solvere possunt *l. 10. ff. d. tutel. & ration. distrab.* Curatores quin rectè solvant, non dubitatur; cùm & cogantur in tempore solvere, ne pupillus in pœnam aliudve damnum incidat *l. 1. l. 23. C. d. admin. tut. vel cur.* Creditor ex fundo pignoratitio vendito sibi ipsi rectè solvit *l. 26. ff. d. solut.*

Qui non possint solvere. Th. II. Et cùm contrariorum eadem sit ratio, videamus, qui solvere non possint; inter quos primum locum videtur obtinere pupillus, qui sine tutoris autoritate nec alienat, nec solvit, nec rem facit accipientis, imò quod solutum est, vindicare potest, si nummi extent, si verò consumti fuerint, liberatur *§. 3. Inst. quib. alien. licet vel non l. 19. §. 2 ff. d. reb. cred.* Furiosus nequit solvere *l. 29. ff. d. condict. indeb.* Nec prodigus, cùm furioso æquiparetur *l. 40. ff. d. R. I.* Filiusfamilias, si mutuum contraxit, & solvit, pater repetere potest pecuniam, si patris fuerit, rei vindicatione, si extet, si verò fuerit consumta à creditore, certi condictione *l. 23. ff. d. rei vindic.* Procurator si absente domino suo nomine solvit, tanquam indebitum numeratum repetere dominus potest *l. 19. §. 1. ff. d. condict. indeb.* secus si nomine debitoris quid solverit creditoribus, cùm hi suum receperint *l. 44. ff. d. condict. indeb.* Reus criminis læsæ Majestatis nihil ex bonis suis alienare potest *l. 20. ff. d. accusat.* Idem est in perduellionis criminis reo *l. 31. §. fin. ff. d. donat.*

Th. III. Solvitur veris creditoribus sanæ mentis & justæ ætatis Vultej. *lib. 1. jurisprud. c. 53.* etiam invitis *l. 30. ff. d. solut.* Hæ-

Quibus solvi possit. redibus eorum quin rectè solvatur dubium non est, cum in jus obligationis succedant *l. 49. l. 81. §. 1. ff. d. solut.* Procuratori tàm generale quàm speciale mandatum habenti *l. 34. §. si Tit. 3. in fin. ff. d. solut.* Adjecto solutionis gratia quoque solvitur *l 12. §. 3. ff. d. solut.* adeo ut qui illi solverit, ipsi Creditori solvisse intelligatur *l. 12. C. eod.* Tutoribus durante tutelæ administratione; *l. 29. ff. d. solut.* Curatoribus *l. 14. §. 7. ff. eod.* Filiisfamilias & servis, qui mutuis dandis exigendisque pecuniis propositi sunt, vel liberam peculii administrationem habent, rectè solvitur, *l. 49. ff. eod.* Possessori alienæ hereditatis rectè solvuntur ea, quæ ab ipso originem obligationis habent, licet ex rerum hæreditariarum admini-
nistra-

nistratione pendeant *l. 34. §. 9. ff. d. solut.* Substituto si solutio per errorem sit facta, & instituto deliberante, postea ad ipsam hereditas devoluta fuerit, causa condictionis evanescit, & liberatio debitoribus contingit *l. 96. §. fin. ff. d. solut.*

Th. IV. Furiosis verò ob mentis exilium, prodigis ob prodigalitatem, & pupillis ob facilitatem ætatis mentisque imbecillitatem, & Minori ob fragile & infirmum hujusmodi ætatum consilium, & multis captionibus expositum sine tutorum curatorumve autoritate solvi non potest, *l. 15. d. solut.* Minoribus restitutionis beneficio adversus solutionem sibi factam jura subveniunt *l. 1. C. si advers. solut.* Pupillis & minoribus hac in re de jure Saxonico accensetur mulier, ita ut absque mariti alteriusve Curatoris consensu & autoritate illi tutò solvi non possit, Landr. *lib. 1. art. 31.* vers. kein Weib ꝛc. nisi sit Ducissa, Comitissa, Abbatissa & similes illustres fœminæ, regalia habentes Rutg. Ruland. *de commissar. & commiss. cam. imper. part. 1. lib. 1. c. 29. n. 6.* vel si mulier sit mercatrix Carpz. *p. 2. c. 15. d. 16.* Q. Si duo de pecunia alteri elocata concertant, an solutio sit facienda ei, penes quem instrumentum obligationis reperitur? Affirm. cùm eo modo de possessione crediti sufficienter constet, utique sine causâ hæc ipsi auferri nequit, Carpz. *lib. 1. resp. 4.* plura vide apud D. Freyerum *tract. d. solutionib. cap. 3.* Sequitur ut agamus de Tempore solutionis.

Quibus non rectè solvatur.

Caput III.

De

PECUNIA STATIS TEMPORIBUS SOLVENDA EX CONVENTIONE.

Th. I.

Quando de pecunia solvenda certum tempus non determinatur, debitum purum est, ex quo statim oritur actio, adeoque debiti petitio *l. 41. d. V. O.* quanquam humanus creditor non statim cum sacco paratus venire debet *l. 105. d. solut.* considerata inprimis quantitate pecuniarum solvendarum, & adhibita discretione, quæ est sol omnium rerum agendarum Sigism. Scacc. *d. camb. §. 2. qu. 7. gloss. 5. n. 4.* Quando verò partes inter se conveniunt, & paciscun-

Ex puro debito statim nascitur actio.

tur

tur de certo tempore, quo pecunia solvatur, isti pacto standum est *l. 23. ff. d. R. I.*

Qui possint paciſci. Th. II. Possunt ita pacisci, quos integra paciscendi libertas manet; sive fiat per semetipsos, vel mediatè per alios, qui sunt in potestate, uti sunt filiifamil. *l. 17. §. fin. ff. d. pact.* vel servi *§. 3. Instit. per quas person.* qui verò sunt extra potestatem, habent tamen mandatam rerum administrationem, rectè paciscuntur, uti sunt procuratore, *l. 33. §. 1. l. 43. d. procurat.* Tutores, Curatores & similes *l. 15. ff. d. pact.*

Pactum fiat liberè. Th. III. Qui verò in contractu adjicit pactum de certo tempore, intra quod pecunia solvatur, debet id liberè facere, cùm uti nemo invitus tam ad emendum, quàm ad distrahendum *l. 11. C. d. contrah. emt. & vend.* ita nec contrahens potest compelli, ut ad pecuniam statis temporibus solvendam paciscatur *l. 13. §. 1. ff. commun. pred.*

Nascitur obligatio, actio verò in suspenso est. Th. IV. Pacto ita convento, ut pecunia stato tempore solvatur, nata quidem est obligatio ante diem, actio tamen est in suspenso *l. 44. §. 1. d. V. O.* Joh. Meichsner. *tom. 2. decis. 3. n. 7. & 8.* ita ut promittens se decem Calendis Martii soluturum die demum advenlente posset conveniri, Menoch. *cons. 92. lib. 1.* Quod tamen aliquando antevertitur in casu, ubi debitor, qui promisit v. c. octo annorum spatio singulis annis solvere 50. si per tres quatuorve annos committere solitus sit moram, potest per creditorem ante diei adventum peti condemnari ad solutionem adveniente die & tempore faciendam, quia morosus semper præsumitur Matth. d. afflict. *decis. 279.* Cacheran. *decis. pedemontun. 130. n. 9. & 10.* vel si decoctio sequatur creditores pro creditis ante diem agere valet, per ea, quæ habet Rot. Genuens. *decis. 207.*

Debitor potest solvere ante diem. Th. V. Debitor statis temporibus ad solutionem obligatus potest ante diem, si velit, creditori etiam invito solvere, cùm tempus regulariter promissoris gratia adjiciatur *l. 17. ff. d. R. I. ibique* D. Præses *l. 41. §. 1. in fin. ff. d. V. O.* ut eo modo hic gratiæ & favori pro se introducto possit renunciare citra ullam alterius injuriam, maximè cùm & beneficium citeriore solutione ipsi conferat; & cùm in obligatione pura statim debitum peti possit, proinde invito rectè solvatur, ac liberatio contingat *l. 9. C. d. solut.* ut dubitandum non sit, quin & in obligatione in diem, in qua ne quidem peti potest,

quod

quod debetur, rectè solvi possit; cùm tempus intermedium totum promissori ad solvendum sit concessum *l. 70. ff. d. solut. l. 38. §. 16. ff. d. V. O.* cùm quovis opportuno loco promissor solvere possit *l. 39. ff. d. solut.* Donell. *ad l. 41. n. 46. d. V. O.* ita ut statim solvere possit *d. 70.* cùm statim debeat *§. 2. Inst. d. V. O.* & huic sententiæ adstipulatur JCtus *in l. 137. §. 2. in fin. ff. d. V. O.* verb: *quod in diem debetur, ante solvi potest.* Si verò conventum sit, ut debitor particulatim solvens simul usuras residui solvat, & *velit* totam summam solvere statis temporibus aliàs solvendam, simul id, quod interest, & futuras etiam usuras, usque ad destinatum solutionis diem, omnemque utilitatem, quæ creditori obvenire poterat, si solutio ad diem destinatam fieret, offerat D. Richter. *p. 2. decis. 73. n. 5.*

Th. VI. Dicta in præcedenti thesi ita sunt accipienda, ut ante diem solvi nequeat, si tempus creditoris gratiâ præstationi faciendæ sit statutum, modò id ipsum vel nominatim comprehensum sit, vel ex evidentibus argumentis appareat *l. 122. ff. d. V. O. l. 43. §. Pegasus 2. ff. d. legat. 2.* vel si timor adsit mutationis monetæ D. Richter. *decis. 73. n. 9.* *Limitatur.*

Th. VII. Conventio de pecunia statis temporibus solvenda quandoque non ipsam solùm respicit solutionem, sed & securitatem ejus, quæ est in constituto pignore, ita ut specialem persequenti hypothecam exceptionem excussionis non posse opponi velint per textum *in Nov. 112. c. 1. §. ab hoc autem litigiosi 3.* non obstante *Nov. 4. c. 2.* ubi disertis verbis statuitur, quòd adversus pignorum possessores non possit perveniri, nisi excusso prius principali debitore, eam enim Nov. de generali solummodo hypotheca loqui dicit Cujac. *lib. 8. obs. 19. vers. scio quidem.* & ita teste Hahnio *ad Wesenb. ff. d. distract. pignor. n. 1.* responderunt JCti Helmstadienses: Erachten auf die erste Frage für recht/daß die Consulenten H. B. als tertium possessorem der auf dem gekaufften und constituirten Unterpfand stehenden Tagezeiten/wie auch darauf gewachsenen Zinsen halber/non excusso prius principali debitore, hypothecaria zubelangen befugt. Denn ob wohl in Nov. 4. c. 2. verordnet/daß sothaner Glaubiger zuförderst den Principal-Schuldener belangen und ausklagen solle/. So hat doch solches in viele Wege seinen Abfall/und befindet sich in beygefügten Kauff-Brieffe/daß das Haus den vorigen Verkauf- *Conventio de pec. stat. temp. solv. respicit quoque securitatem.*

fern/

fern/wegen ihres Nachstandes specialiter versetzet und verschrieben. In welchem Fall rechtens/daß der tertius possessor die hypothecam entweder fahren lassen und immission leiden/ oder aber den Creditorem seiner Forderung halber contentiren und befriedigen muß. Quamvis sint, qui existimant, quòd Imperatori sermo sit in *d. Nov. 112.* de speciali casu, scil. quando debitor rem nominatim hypothecæ suppositam lite contra se à creditore motâ alienavit, nec ex pretio ejus creditori satisfecit, quod tunc licentiam habeat creditor rem à debitore venditam vigore *d. Nov. 112.* à tertio possessore vindicare, donec ei pro debito satisfiat D. Franzk. *resol. 12. n. 97.* aliàs malitia debitoris lite pendente rem specialiter obligatam alienantis, ingens nimis in ordine agendi præjudicium afferret creditori: Utut enim in lite maneret debitor iste, & utut creditor in eâ superior existeret, eadem tamen ipsi (creditori) noviter tela pertexenda esset, qui novo processu adversus novum possessorem opus haberet; & ubi novus hic processus inchoatus, novus possessor procul dubio excussionis opponeret exceptionem, atque denuò misero creditori redeundum esset ad debitorem principalem: quem personali actione per aliquot menses aut annos etiam examinatum, si non solvendo deprehendisset, tandem penè tot moris vexato creditori liceret hypothecam persequi, nisi novis interim modis rem implicuisset sui juris tenacissimus possessor. Ad hoc igitur malum evitandum æquum visum Imperatori, ut remedio aliquo creditori succurratur, licentiam proinde hoc in casu in *d. N. 112.* creditori dedit, sine prævià principalis debitoris excussione contra tertium agendi. Magnif. D. Struve *dissert. d. excussionis exceptione th. 29.*

Servandum est pactum de solutione certo tempore facienda.

Th. IIX. Si quis cum altero pactus est pecuniam statis temporibus solvere, obstrictus est præstare fidem & servare terminos, Muß die Termine halten und die Tagzeiten abführen/cùm nihil tam congruum sit fidei humanæ, quàm ea, quæ inter eos placuerunt servare *l. 1. pr. ff. d. pact.* nisi forsan nova interveniat causa, ut si bellum oriatur, & superior mandet, ne hosti quicquam bello durante solvatur, quo casu mandatum ad illud tempus, quo bellum inter Superiores geritur, restringendum est, vel dicendum, quod, licet ita debitor, quamdiu in territorio sui Principis degit, à Creditore efficaciter conveniri nequeat, & sic civiliter non teneatur, maneat tamen nihi-

nihilo secius in foro conscientiæ firmiter obligatus *can. 3. caus. 23. qu. 1.*

Th. IX. Pactum de solvenda terminaliter, uti loqvuntur, pecunia, in iis contractibus, ubi de re alienanda agitur, id operatur, ut istius rei dominium transferatur §. *41. Inst. d. rer. divis.* nisi dominium rei venditæ eousque expressè venditori fuerit reservatum, donec pretium integrum solveretur ab emtore Dunozet *decis. noviss. rotæ Roman. 221. n. 2.* quale pactum insignem præbet utilitatem teste Cæpolla *caut. 142. n. 2.* vel etiam potest venditor adjicere legem, ut emptor rem venditam usque ad pretii totalis numerationem nomine venditoris possideat precariò per text. expressum *in l. 20. ff. d. precar.* vel si quis ad solutionem particulariter accipiendam dolosè inductus fuisset, & postmodum appareat accipientem ære alieno obrutum esse, dominium salvum remanet apud tradentem D. Struve *Syntagm. jur. civil. exerc. 8. th. 31.* omniaque ei jura in re v. gr. vendita competunt, quæ aliàs vero Domino Carpz. *p. 1. c. 28. def. 18.* adeo, ut si adhuc res extet, in concursu creditorum à venditore præcipi & vindicari possit Gail. *cent. 2. obs. 15.* Et prædictis casibus vindicare rem non solùm ab ipso emptore licebit, sed etiam contra tertium possessorem, in quem fortè mox pecuniâ paratâ alienatæ fuerunt merces, validè rei vindicatione experiri concessum Carpz. *d. l. d. 19.* cùm enim in emptorem, cui fides non est habita, aut si habita, dominium tamen ob enarratas antea causas penes venditorem remansit, nihil sit translatum de dominio, utique nec postea tertius possessor ab eo dominium consequi poterit, quod nemo plus juris in alium transferre queat, quàm ipse habet *l. 54. & 120. ff. d. R. I.* D. Richter. *decis. 87. n. 8. & seqq.* D. Stryke *dissert. d. fide habita cap. 5. n. 33.*

Pactum de solvenda terminaliter pecunia id operatur, ut istius rei dominium transferatur.

Th. X. Quibus ita præmissis dicendum est, quòd debitor statis temporibus promittens solutionem, si in mora sit, neque solvat residuum eo tempore, quo promissum est, dominium rei venditæ & traditæ ad priorē dominū non revertatur, D. Stryk. *d. l. n. 45.* nisi pactum commissorium venditioni fuerit adjectum, & quidem sub verbis directis, ut puta: nisi pretium solutum fuerit intra statutum tempus res sit inempta, & liceat eam venditori vindicare, ita enim pretio non solutô dominium ipso jure ad venditorem redit *l. 4. C. d. pact. inter empt. & vendit.* & fides ad datum usque terminum duntaxat ha-

Si debitor statis temporibus non solvit, dominium rei vendita ad priorem dominum non revertitur.

bita

vel conventionem sic deductæ sunt, ut omnimodo nullâ etiam contractâ morâ debeantur *l. 38. §. penult. ff. d. usur.* ideoque non accessoriè sed principaliter sunt in obligatione, quæ non potest videri sublata ex solutione sortis, quia solutio non tollit aliam obligationem, quàm in cujus causam facta est *l. 49. §. 1. ff. d. act. empt.* Carpz. *d. l.*

Quomodo purgetur mora.

Th. XV. Purgari tamen mora potest, si tempus modicum præterfluxerit, post intermissam solutionem *l. 12. §. ult. ff. d. recept. arbitr.* quale tempus ad arbitrium judicis refertur, qui pro varietate circumstantiarum sive casuum illud æstimet Menoch. *d. arbitr. judic. quæst. lib. 2. cas. 7.* Purgatur quoque mora termini prorogatione, sive dilatione data per se & principaliter ex benevolâ & gratuitâ indulgentia creditoris, jus suum urgere nolentis *gloss. ad l. 32. ff. d. usur.* vel si creditor pactus fuerit ne ob moram commissam teneatur debitor *l. 26. C. d. fidejuss.* quia quilibet favori pro se introducto renunciare potest *l. pen. C. d. pact.* vel si casus fortuitus superveniat, & morosus non sit in culpa *l. 2. §. 6. ff. si quis caut. non obtemp.* vel si difficultas solvendi existat, mora purgatur, *l. 10. vers. idem juris ad L. Rhod. d. jact.* quid enim imputari potest ei, qui etiamsi solvere vellet, non potest *l. 17. §. 3. ff. d. usur.*

Num jurans se stato tempore soluturum, si non solvat, perjurus fiat.

Th. XVI. Quamvis jurans se stato tempore soluturum, si non solvit, perjurus est, *DD. in c. significant X. d. testib.* si tamen quis impediatur vi majori, ut solvere planè non possit, à perjurii crimine liberabitur; in juramento enim semper excepta censetur autoritas legis & superioris ut perjurus non fiat, qui propter autoritatē legis vel superioris, non potest juramento satisfacere *l. fin. in pr. ff. ad municip. l. 6. §. pen. & ult. ff. d. jur. patron.* & ita præceptum judicis, ne solvat ad diem constitutum, excusat debitorem à perjurio, Jason *in l. fin. ff. qui satisd.* modò debitor mandatum illud non procuraverit Anton. de Gamma *dec. 289. n. 4.* D. Præses *in dissert. d. nova causa cap. 11. thes. 4.*

Terminus solutionis per creditorem prorogatur.

Th. XVII. Terminus solutionis etiam juramento firmatus si per creditorem prorogatur, debitor perjuriū non incurrit, quia juramentum præstitum in favorē partis remittit Deus, remittente parte *6. r. d. jurejurand. & c. 11. d. sponsalib.* Si ergo ante terminum fit prorogatio per creditorem, non incurritur pœna perjurii, imo non incurritur, nisi tempus quoque prorogatum sit elapsum, cùm pœna perjurii legalis sit, quæ non potest ante elapsum terminum committi, &

ter-

termino prorogato juramentum quoque prorogatur secundum Jasonem *in l. Labeo ff. d. jurejurand.*

Th. XVIII. Prorogato tamen ita termino per creditorem, juramentum, pignora & pœna promissa, cœteræque partium conventiones censentur esse prorogatæ, nec secus, ac si res adhuc infra primum obligationis terminum consisteret, secundum Innocent. & Hostiens. *in c. præterea d. appellat.* nam terminus cum suis accessoriis videtur prorogatus. Quæ intelligenda sunt de illis accessoriis, quæ dependent ab ipsis contrahentibus. Secus igitur, si ab aliis, licet contractui intervenerint. Proinde si fidejussores adhibiti sunt, aut pro debitore res suas amicus pignoris loco constituit & obligavit, prorogatio termini per creditorem facta, non parit prorogationem fidejussorum, vel pignorum rerum alienarum, nisi fidejussores, vel pignorum domini consentiant prorogationi. Quæ itidem intelliguntur, quando fidejussor se obligavit ad certum tempus, puta ad annum, & tunc anno elapso amplius non tenetur. Quare in prorogatione illius termini denuo intervenire debet consensus fidejussoris, alioqui non obligabitur. Secus si fidejussor obligavit se pure, licet in certum terminum destinata sit solutio; nam tunc termino prorogato, etiam eo ignorante, non liberatur fidejussor; quia si & lapsus terminus, & nulla facta fuisset prorogatio, nihilominus fidejussor remansisset obligatus. Igitur per termini prorogationem non censetur, neque dici potest liberatus, sed semper remanet in primæva sua obligatione, ex qua pure, & sine ulla termini vel temporis præfinitione se obligavit, Panormitan. *in c. constitutus, circa finem, versic. extra glosf. quæro de fidejussorib.* Illustrissim. Dn. Frider. Schenck. Liber Baro à Tautenberg. *in viridar. conclus. juridicar. conclus. 22. & 23.*

Prorogato termino cætera quoque conventiones censentur esse prorogata.

Caput IV.

De

PECUNIA STATIS TEMPORIBUS SOLVENDA tam ex LEGE, quàm ex NECESSITATE.

Th. I.

Creditori solvitur particulariter ex legis dispositione.

Creditori particulariter und uff Tagzeiten solvitur ex legis dispositione, quando ille pro parte accipit volens, ut reliqua pars salva maneat, obligatio enim eo casu extincta non est, sed durat adhuc, cùm totum debitum sit solvendum Bartol. & Jason *in l. siquidem C. d. transact.* cùm nemo in dubio donare præsumatur *l. 25. ff. d. probat.* & animus donandi semper sit declarandus, aliàs potius error, quàm donatio præsumatur Mascard. *d. probat. conclus. 54. n. 5. & conclus. 639. n. 10.* Sic Recess. Imper. d. anno 1654. certa usurarum pars est remissa, reliqua, quarta scil. adhuc solvenda, etiamsi illa non statim, sed post decennium aut si sors intra decennium fuerit soluta, post quatuor demum annos exigi possit; nam & illud quod in diem debetur, efficax est debitum. *d. Recess. Imper. §.* Die verflossene und noch unbezahlte / vers. Wofern aber / ibi: So soll der Schuldiger das residuum dieses $\frac{1}{4}$ innerhalb den Nachfolgenden &c. & in jamjam adducto Recess. Imperii tres partes usurarum præteriti temporis, ob præcedentis belli calamitates debitori remittuntur, tantum autem abest, ut hoc ipso tota usurarum præteritarum obligatio sit extincta, ut illa potius expresse quoad reliquam usurarum partem creditori in d. Recess. reservetur; limitata enim causa, limitatum producit effectum D. Lauterbach. *differt. d. Residuo thes. 7.*

Ob favorem libertatis.

Th. II. Beneficio legis per certos terminos solvitur ob favorem libertatis, si v. g. servus liber jubetur sub conditione: si decem hæredi dederit, tunc heres per partes solutionem accipere tenetur *l. 4. §. 6. ff. d. stat. lib.*

Emphyteutæ & patrimonialium fundorum possessores particulariter solvunt.

Th. III. Emphyteutæ & patrimonialium fundorum possessores non tenentur pensionem anni totam una vice solvere, sed particulariter tantùm, tribus tamen vicibus possunt solvere, ut tamen pensio totius anni ante Idus Januarii sit soluta *l. 4. C. d. collation. fundor. patrimonial. lib. 11.* & ita fiscus particularem solutionem admittere tenetur Mevius *in discuss. levamin. cap. 4. sect. 9. n. 5.* vel, quod certa pensionum tempora non sint, ut autumat Jacob. Cujac. *ad d. l. 4.* vel, quò fiscus suum facilius consequatur, ut vult Caballin. *part. 1. milleloqu. c. 264.* cùm facilius sit, plures particulas separatim expedire, quàm totam summam pensionis debitæ repræsentare Joh. Zanger. *d. except. part. 3. c. 2. n. 30.*

Th. IV.

Th. IV. Si debitor partem debiti fatetur, alteram negat, Creditor partem confessam accipere, de reliqua verò litigare cogitur *l. 21. ff. si cert. petat.* quia prætoris est, diminuere lites, minuitur autem, quia materia litis minuitur, ut in igne Brunnem. *ad. d. l.* ut proinde liquidum & certum debitum statim solvendum, sed de illiquido assecuratio sit offerenda, per nudam repromissionem, si dives, aut cautionem, si suspicio contra ipsum sit. Natta *conf. 101. n. 3.*

Debiti liquidā partem accipere tenetur Creditor, de illiquida litigare.

Th. V. Per legem Imperii Germanici universalem solutio distinctis vicibus præstanda approbata est *Recess. Imper. d. anno* 1654. §. So viel nun/ex qua multum levaminis sentiunt illi præprimis debitores, qui tricennali istâ belli sævitia infortunioque facultates amiserunt, & ad inopiam redacti sunt, ubi istis ab anno 1657. usque ad annum 1664. Mens. Maj. liberum relinquitur, sortem particulariter & ad summam pro quantitate debiti septem distinctis terminis solvere, creditoribusque necessitas solutionem eam accipiendi imponitur, in verbis: §. als aber ein Creditor nach verfliessung erstgemeldeter von dato dieses Reichs-Abschieds (1654 17. Maj.) angerechneten drey Jahren / die Auffkündigung thete/ soll dem Debitori in denen nechst drauff folgenden sieben Jahren frey stehen und zugelassen seyn/ die Capital summam particulariter und auf gewisse nach dem die Summa groß oder klein ist/ proportionirte billich mässige 2. 3. 4. 5. 6. oder zum höchsten 7. Termin &c. der Creditor aber solche anzunehmen schuldig seyn. Id tamen limitatur eo casu, quando Creditor se cum familia aliter, nisi ipsi creditum restituatur, exhibere nequit, ut debitor beneficio isto non fruatur; siquidem ab æquitate absonum esset, debitorem superbire de alieno, creditorem econtra, qui tamen benè de eo meritus est, suis carere & inopiâ laborare *d. Recess.* Wenn auch sechstens der Creditor vor sich und die Seinigen keinen Unterhalt oder Rettungs-Mittel hätt/ soll ebenmässig demselben diese das Capital concernirende Verordnung / iedoch salvo judicis arbitrio, nicht im Wege stehen.

Recess. Imper. d. anno 1654. permittit particularem solutionem.

Th. VI. Princeps, vel superior in Republica, potest consideratis circumstantiis indulgere debitori calamitoso & absque sua culpa ad incitas redacto ut particulariter solvat, & per rescriptum injungere creditori, ut particularem solutionem accipiat, qualis decisio in æquitate & potius charitate Christiana consistit; Nec enim fieri unquam potest ut charitate

Princeps per Rescriptum injungere potest Creditori ut

particula-rem solu-tionem ac-cipiat, illâ erga debitores calamitosos parùm consideratâ æquitas servetur, quam tamen inprimis hoc casu attendi necesse est. Nam quid iniquius, quàm debitores calamitate belli bonis suis spoliatos rigorosâ executione ulterius spoliari? quid iniquius, quàm facultatibus suis lapsos ad restim penitus redigere? quid iniquius, quàm debitoribus satis jam afflictis ulteriorem addere afflictionem? *l. 14. d. offic. præsid. l. antep. C. d. pœnis. l. 4. §. quid ergo ff. ad L. Rhod. d. jact.* Carpzov. *in asylo debitor. ad incit. redactor. th. 56.* Satius enim est Creditorum jura ex parte diminui, quàm Reipublicæ salutem totaliter inverti. Eò pertinet Edictum Philippi Regis Hispaniarum anno 1587. in provinciis Belgicis belli calamitate vastatis publicatum, quo calamitosis & depauperatis debitoribus in multis prospexit, nempe si in annuis censibus hypotheca inutilis fuisset, remissio daretur omnium annorum, quibus seri, meti, aut habitari non potuisset; In reditibus verò aliis, quibus subesset personalis obligatio, exigi quidem illi quirent, at cùm multi afflicti per id pessundari possent, damnaque divisa minus lædant, si quisque de publico malo aliquid sentiat, ex æquo & bono Rex edixit, ut ubi notabilis jactura debitoribus obvenerit, dilatio tribueretur congrua; ubi verò omnibus proventibus exciderint, remissio fieret ad ratam temporis & proportionem jacturarum, habitâ ratione status conditionisve debitorum, quijus ipsa proficiat remissio Assum *in telo necessitatis fol. 57. & seqq.* Carpz. *d. l. th. 57.*

Conditionis creditorum habenda est ratio. Th. VII. Conditionis tamen creditorum habenda est ratio non minus quàm debitorum; ut proinde rescripta Superiorum tam humanitatis quàm pietatis de se præbeant specimen, & egenorum necessitati medeantur, ac creditoribus aliquod saltem vel mediocre solatium afferant *Novell. 32. in fin. & 34.* si enim in pari causa esset creditor cum debitore, favorabiliores erunt partes actoris, qui suum petit & de damno avertendo agit, quàm rei, qui restitutionem detrectat, *l. proculus ff. d. damn. infect.* Uti & conditio miserabilium personarum, viduarum scil. orphanorum, alumnorum, causarum piarum aliarumque misericordiâ dignorum spectanda & trutinanda est, ne nimius debitoris favor duram illis afferat miseriam, & jam afflictos magis affligat. Cùm enim hi creditores, dicente Carpzov. *d. l. th. 87.* nullo vitæ genere aliô victum acquirere

rere & de quotidianis alimentis sibi prospicere possint, nec proinde sua à debitoribus exigentes de ullo lucro captando, sed saltem de fame & damno notabili avertendo agant, magis propterea ipsis, quàm aliis creditoribus, facultates suas amplificare laborantibus, favendum erit; & nunquam calamitas debitoris tam firmum ei præstabit præsidium, quin creditorum privilegia, de quibus piæ causæ & miserabiles personæ gloriari queunt, id expugnent, ex communi juris regulâ, quæ privilegii exercitium contra alium privilegiatum prohibet *l. sed. & milites ff. d. excusat. tut.* ubi testatur eam sententiam esse Dnn. Scabinor. Lipsiensium. Darbey ferner jura Hospitalium, Ecclesiarum, Viduarum, Alumnorum, Orphanorum, und anderer miserabilium personarum in gute consideration zu ziehen. Dann ja dieselben zum öfftern nichts ferners zu ihrer Unterhaltung und alimentation im Vermögen haben/ als ausgeliehene Gelder/ vor derer Interesse, auch wohl von dem Hauptstam selbsten/ sie einig und allein zu leben/ derowegen die execution wieder die debitores nicht zu verzögern/ noch damit zurück zu halten.

§. VIII. Similiter particularis solutio certis personis ex privilegio competentiæ, uti vocant, competit, seu ultra non tenentur solvere quàm possunt, & ne egeant, sed ut res ad alimenta ipsis necessaria relinquantur *l. 30. ff. d. re judic. l. 173. d. R. J.* quales sunt Parentes *§. 38. Inst. d. action.* Patroni *eod. §.* & *l. 17. d. re judic.* Maritus *d. l. 17. & 20. d. re judic.* Milites *l. 6. l. 19. d. re judic.* Donatores *l. 19. §. d. re judic.* Debitores, qui bonis cesserunt, quoad bona postea quæsita *§. fin. Inst. d. action.* Socii non solùm universorum bonorum, sed etiam unius negotiationis, & hoc ob vinculum fraternitatis *l. 63. ff. pro socio.* si cum his judicio societatis agatur *§. 35. Inst. d. actionib.* Milites in militia stipendia merentes *l. 18. ff. d. re judic.* quibus communis DD. schola annumerat quoque Principes, Comites, Barones, Nobiles, vitam licet in bello non transigant D. Struve *Syntagm. jur. civil. exercit. 44. th. 19.* ubi in æstimatione deductionis, ne Princeps egeat, non solùm id respiciendum, quantum pro victu, vestitu & comitatu secundùm dignitatem illius requiratur, sed etiam, quantum ad salaria eorum, quorum consilio & operâ utitur, constituenda necessarium est Manz. *patrocin.*

Particulariter solvunt ii, qui gaudent beneficio competentia.

trocin. deb. dec. 3. qu. 4. n. 117. plures vid. apud Lauterbach. *in differt. d. benefic. competent. th. 11. & seqq.* Quibus personis particularem seu certis temporibus facere solutionem ex speciali privilegio permissum est Lauterbach. *differt. d. Residuo thes. 9.*

Particularis solutio certis personis non conceditur

Th. IX. Sunt tamen personæ, quibus legalis ista indulgentia particularis solutionis denegatur, uti sunt decoctores, seu qui bona sua dilapidant, vel ita negligenter tractant, ut nulla spes supersit, ipsos ad pinguiorem fortunam perventuros, nisi & hi creditores suos idonea cautione reddant securos, vid. Recess. Imper. d. anno 1654. §. Anreichend die künfftige Zinß.

Creditores pacto remissorio possunt aliis facere præjudicium

Th. X. Necessitatis & impossibilitatis intuitu particularem solutionem statis temporibus faciendam Creditores permittunt sæpius debitoribus suis per pactum; quod si illud à majori creditorum parte cum debitore est initum, & à prætore decreto confirmatum, præjudicium facit reliquis etiam creditoribus; si enim major creditorum pars ob singularem integri debiti consequendi difficultatem quoad partem debiti totaliter remittendam præjudicium facere potest, quidni idem facere possit, quoad dilationem solutionis? cùm is qui potest plus, possit etiam minus *l. 26. ff. d. R. J.* Quo casu reliquis quoque creditoribus, qui in illud pactum non consenserunt, fit præjudicium, ita ut illi quoque majoris partis exemplum & hoc pactum sequi cogantur, neque plus, quàm remittentes vel solutioni tempus indulgentes exigere possint, *l. 7. l. fin. l. 10. ff. d. pact.* sed solidum vel totam summam petentes exceptione pacti pro rata temporis à majore parte creditorum indultam repellantur David Mevius *in discuss. levam. inop. credit. cap. 3 n. 201.* Quinam verò hoc casu dicantur Creditores respectu majoris partis, & quatenus eorum jura debeant esse æqualia vid. D. Lauterbach. *differt. d. præjudicial. pact. remissor. major. part. credit. th. 16. & 64.*

Num annui reditus pro parte possint redimi.

Th. XI. Qv. *Num annui reditus pro parte possint redimi?* Ita quibusdam placet *per c. 1. Extravag. d. emt. vend.* ubi proponitur, quòd census cum pacto de retrodendendo celebratus fuerit, cum conditione inter alias, ut redimi per partes possit vid. Molin. *d. just. & jure tr. 2. d. 397. n. 7.* Verius tamen est, quod census per partes redimi non possit; redemtio enim census est species solutionis, jam vero particularis solutio, uti supra monstratum, regulariter non est admittenda *l. 41. §. Lucius 1. ff. d. usur.* Carpzov. *p. 3. c. 24. d. 15. n. 8.* nisi ab initio aliud

liud inter partes fuerit conventum, Carpz. *lib. 5. respons. 97. n. 8.*

Th. XII. Huc pertinet consuetudo, qua in contractu locationis conductionis merces singulis quadrantibus, von Quartal zu Quartal solet solvi, qui mos regionis attendendus est, *l. 34. ff. d. R. I.* cùm aliàs si certo tempore sit locatus usus, merces finito demum locationis tempore sit exsolvenda, tum quia dies semper pro debitore adjicitur, *l. 42. d. V. O.* tum quia locator ante tempus locationis prædefinitum contractum ex sua parte non implevit *arg. l. 3. §. 8. d. action. empt.* *In locatione conductione solvitur quartaliter pro more regionis*

CAPUT V & Ultimum.

De

ACCIDENTIBUS PECUNIÆ STATIS TEMPORIBUS SOLVENDÆ.

Th. I.

Quamvis sæpiùs lucrosum videatur, si pecuniæ statis temporibus solvendæ major offeratur quantitas, Judex tamen non solùm quanti, sed etiam temporis rationem habebit *l. 85. ff. d. solut.* præsertim si interusurio deducto residuum pretii particulariter solvendi non superet pecuniam licitatoris paratam, Hartmann. Pistor. *p. 2. qu. 97. n. 8. & 9.* Elegans casus est quem habet Carpzov. *in Asyl. debitor. ad incitas redact. th. 45. 212.* Finge: Licitatum fuisse aliquem 7000 florenos in paratâ pecuniâ solvendos, alium verò 16000 florenos, attamen de præsenti tantummodo 3000, residuum verò, quod est 12000 particulariter & annuatim quidem 350 florenos præstare & exsolvere promisisse. Si jam inter eos, quodnam pretium alterum superet, controvertatur, factô computo & detractis de residuo usuris, iisque annuatim ex solutione particulari proportionaliter diminutis, ad oculum apparet, priorem licitatorem paratâ sua pecuniâ posteriorem multùm superare, veluti in hac facti specie respondit Facultas Juridica Lipsiensis in anno 1644. in causa H. D. I. K. Eheweibes contra L. I. K. Kinder anderer Ehe: Nec non Scabini Lipsienses eodem anno & mense: Es haben sich aber in abgewichenem Septembri dieses Jahrs auch L. K. Kinder anderer Ehe angegeben/und 16000 fl. auf das Gut P. licitiret, jedoch nur 3000 fl. bahr zuerlegen / und den Hinterstand Jährlichen mit 350 fl. abzutragen. Ob sie nun wol in denen Gedancken begriffen / daß diese *Minor summa parata pecunia præferenda est majori statis temporibus solvenda.*

 ihre

ihre Summa euer Gebot der 7000 fl. bahr Geld umb ein ziemliches übertreffe / und dannenhero ihnen das Gut vor Euch zu adjudiciren. Dieweil aber dennoch ihr angegebener modus calculandi gantz irrig / in deme nicht die Zinsen auf euer Angeld zu rechnen / sondern nach Art und Natur des Interusurii alleine von ihren noch nicht gezahlten Tagezeiten iedesmahl abzuziehen / und so dann das übrige nebens denen 3000 fl. welches sie zu Angelde zu zahlen / zu addiren / und solche Summa mit euren 7000 fl. zu conferiren / welches wenn es geschicht / eure Post. umb ein höhers derer 2. Kinder ander Ehe licitirtes pretium übertrifft. So wird Euch berührtes Gut umb die darauff gesatzte 7000 fl. baar Geld billich adjudiciret und zugeschlagen V. R. W. Et juxta hanc sententiam non saltem in Scabinatu Electorali multoties, sed etiam in Senatu Appellationum Dresdensi pronunciatum esse testatur Carpzov. *d. l.*

Objectio. Th. II. Neque est quod quis dicat, sepositâ hâc interusurii computatione plus commodi accedere Creditoribus ex quanto pecuniæ distinctis terminis solvendæ majori, scilicet quia tractu temporis satisfieri posset creditoribus etiam posterioribus. *Resp.* Respondet Carpz. *d. l.* hoc in contingenti versari, nec valere quenquam hoc iis spondere, tum quòd Creditoribus primis unà cum sorte etiam usuræ rei judicatæ sint præstandæ, unde quantitas pretii residui haud parum minuitur, tum quia post tot annos multa accidere possunt, quibus spe suâ creditores frustrantur, & si non aliud metuendum foret periculum, vel hoc unicum tamen ambiguum rei eventum reddet, quòd multis casibus adversis, defuncto præsertim debitore, promissum solutionis sæpius non nisi processu juris sumtuosissimo ac molestissimo ad effectum deducatur, quô impetratô litis expensæ lucrum quandoque superant, & victoriam reddunt inanem, si non planè processus causam ita involvat, ut nimis serò damnum ex licitatione pretii distinctis terminis solvendi innotescat, quod inprimis accidit, si domus vel prædium licitatione ejusmodi comparatum, ad tertium pervenerit successorem, qui depauperatus id rursus sub hastâ vendere necessum habeat, quo sanè casu, si pro ratione temporis ac fundi deterioriati minus offeratur pretium, res ad pristinum statum redit, nec posteriores Creditores quicquam spei retinent de sua satisfactione. Id quod Dnn. Scabini Lipsienses in prædicto casu probè

pon-

ponderarunt, ibi: Zugeschweigen / daß die von ihnen beliebte Tagezeiten sich auf sehr viel und beylauffig in die 40. Jahr hin erstrecken / woraus fast abzunehmen / daß dieses Gebot arglistiger Weise geschehen/entweder euer prioritätisches Recht umb ein grosses der bahren Zahlung nach zu schmählern / oder doch nur von der jährlichen Nutzung die Tage-Zeiten iedesmal abzutragen/und also umb ein liederliches/ nicht ohne euren und der andern Creditorn Nachtheil an sich zu bringen/ und sich also zur Ungebühr mit euern Schaden zu bereichern/ dannenhero auf so viel lange Jahr die Tag-Zeiten zusetzen mißlichen/ damit nicht iedesmal/ insonderheit bey den künfftigen Successorn sich neue Streitigkeiten dißfals ereignen / diese Sache in infinitum protrahiret und lis ex lite gemacht werde ꝛc.

Si moneta mutatio accidat intra tempora, quibus pecunia solvenda est, quid juris?

Th. III. Si inter contrahentes actum, ut pecunia statis temporibus v. g. singulis annis ad 10. usque solvatur, & interea mutatio à Principe fiat circa monetam, vel augendo vel minuendo, verior est sententia, tempus contractûs esse inspiciendum, sicuti in mutuo, si monetæ mutatio contingit, sive in bonitate id fiat intrinseca, sive extrinseca, secundùm eam bonitatem est facienda, quæ fuit contractus tempore Gail. *lib. 2. obs. 73. n. 3.* Tabor. *in relat. argent. 19. n. 5.* Ludvvel. *ad Wesenb. d. R. C. verb: atque etiam eodem valore.* Magnif. D. Struvius *Jurisprud. forens. lib. 3. tit. 4. aph. 10.* inprimis quia paciscens verisimiliter de monetæ mutatione non cogitavit; contractuum autem pacta sunt de illis intelligenda, quæ tunc apparent, non quæ futura sunt.

An, si conventum sit, ut redimatur census per partes, creditor cogi possit 4. 5. aut exiguam partem sortis accipere?

Th. IV. Ponamus: Conventum esse in redemtione census, quod per partes redimatur. vid. *cap. 4. th. 11.* Q. An eo casu creditor cogi possit quartam, quintam, aut exiguam partem sortis accipere, an verò debitor, si velit solutionem dividere, teneatur omnino dimidiam partem creditori sive emptori præstare? In hac quæstione multum interesse putat D. Lauterbach. *differt. d. resignation. fortis th. 40.* an ab initio convenerit integrum esse debitori, in quacunque parte velit redimere censum, daß dem Gult Verkauffern frey stehen solle/ so viel Er an dem Capital ablösen wolle/ solches zu thun; An verò hoc actum sit inter contrahentes, den Gult Verkauffern erlaubt seyn solle/ das Capital gar oder zum Theil abzulösen. Priori casu standum

dum esse pactioni, tenerique emptorem sive creditorem exiguam quoque partem f. oblatam accipere: quod enim per partes census redimi non potest, sed simul, illud est in favorem creditoris sive emtoris introductû. Jam verò quilibet favori pro se introducto renunciare potest, per *l. pen. C. d. pact.* Posteriori casu, probabiliorem videri illorum sententiam, quod debitor dimidiam sortis persolvere, nec minorem partem possit compelli creditor accipere. Hoc enim inter partes tantùm conventum est, ut censum, vel in totum, vel pro parte redimere liceat: Partis autem appellatione in dubio venit dimidia pars *arg. l. 45. ff. d. usufr. l. 164. §. 1. d. V. S.*

Locus contractûs in solutione attendendus est.

Th. V. Quando locus solutionis expressus non est, idem præstitutus videtur, in quo contractus fuit celebratus *l. 1. & ibi* Costal. & *l. 4. ff. de eo, quod cert. loc.* Ummius *disp. 4. d. processib. n. 5.* Si verò de loco convenerint, conventioni standum est. Quid, plura loca sint in instrumento obligationis inserta, distinguendum est, an copulativè, an verò alternativè: Illic in utroque loco potest fieri solutio pro dimidia parte *arg. l. 2. §. 4. ff. d. eo quod cert. loc.* Henr. Zoes. *ad eund. tit. ff. d. eo, quod cert. loc. n. 9.* copulæ enim virtus est distribuere in partes Brunn. *ad l. 2. ff. d. l.* Si alternativè, tunc electionem regulariter habet venditor, quo in loco solvere velit *arg. l. 2. §. 3. ff. eod.* namque in alternativis electio est debitoris *l. plerumque ff. d. pact. dot.*

Probanda est solutio.

Th. VI. Si particulariter statisque temporibus facta solutio allegatur, non sufficit debitorem solutionem allegare, sed eam etiam plenè probare convenit *l. 1.* ubi Cynus, Salycet. *C. d. probat.* Probata verò solutione quantitas juramento debitoris est definienda D. Tabor. *in relat. Argentorat. 48. n. 8.* Tunc verò ad hujusmodi juramenti suffragium recurrendum est, cùm aliæ legitimæ probationes deesse noscuntur, textus est *in l. 3. ibi: impia probationum C. d. reb. credit.*

· TANTUM!

Corollarium.

Utrum is, qui alterum vocat leporem, possit actione injuriarum conveniri? Vid. Dionys. Gothofred. *ad l. 9. pr. ff. d. injuriis.* add. Schuppius *d. opinione.*

* * *